

הנחיות פרקליט המדינה	הנחיית פרקליט המדינה מספר 6.13 – הגשת כתב אישום וזימון לעדות בתיק מין או אלימות שבו נפגע העבירה או עד תביעה מרכזי הוא קטין
	כ"ד אייר, ה'תשע"ח, 9 מאי 2018

6.13 – הגשת כתב אישום וזימון לעדות בתיק מין או אלימות שבו נפגע העבירה או עד תביעה מרכזי הוא קטין

מטרת הנחייה זו להנחות את התובעים בלוחות הזמנים להגשת כתבי אישום בתיקים שבהם נפגע העבירה או עד תביעה מרכזי הוא קטין הצפוי למסור עדות במהלך המשפט, בעבירות המנויות בתוספת לחוק לתיקון דיני ראיות (הגנת ילדים), התשט"ו-1955 ובעבירות המנויות בתוספת לחוק לתיקון סדרי דין (חקירת עדים), התשי"ח-1957.

א. המסגרת הנורמטיבית:

1. חוק לתיקון דיני ראיות (הגנת ילדים), התשט"ו-1955 (להלן: "חוק הגנת ילדים") מסדיר את נושא העדת ילדים בעבירות מסוימות (שעיקרן עבירות מין ואלימות) המנויות בתוספת לחוק.
2. חוק לתיקון סדרי דין (חקירת עדים), התשי"ח-1957 (להלן: "חוק חקירת עדים") מסדיר אף הוא את נושא העדתם של קטינים בבית המשפט, בעבירות המנויות בתוספת לחוק.
3. ביום 24.7.17 נכנס לתוקפו תיקון 21 לחוק הגנת ילדים הקובע מספר תנאים נוספים שנועדו להקל על ילד בעת מסירת עדותו בבית המשפט, ועל הסתגלותו הפסיכולוגית לאחריה. והכל, מקום בו התיר חוקר הילדים את מתן עדותו של הילד, כאמור בחוק.
4. מטרת התיקון הוסברה בדברי ההסבר להצעת התיקון לחוק:

"מוצעים כמה תיקונים לחוק, על בסיס הנסיון שנצבר ביישום החוק במהלך השנים ולנוכח מסקנות מחקר שבחן התמודדות של ילדים על דוכן העדים והשלכות העדתם על הסתגלותם הפסיכולוגית לאחר מתן העדות. בין היתר, נמצא כי התאמת תנאי העדות לילדים תאפשר גביית עדות מדויקת יותר, תסייע לבית המשפט להגיע לחקר האמת, ויש בה לצמצם את הפגיעה האפשרית בילד עקב מתן העדות".

5. בין היתר, קובע החוק כללים שנועדו לקצר את שהותו של הילד העד בבית המשפט, ולפיהם תסתיים עדותו של ילד ביום בו החלה, ואם הדבר לא אפשרי, תישמע העדות ברציפות, יום אחרי יום, ככל שהדבר עולה בקנה אחד עם טובתו של הילד:

"החל בית המשפט בשמיעת עדותו של ילד נפגע שחוקר ילדים הרשה את עדותו לפי הוראות סעיף 2, יסיים בית המשפט, ככל האפשר, את שמיעת עדותו ביום שבו החלה; לא הסתיימה שמיעת עדותו של הילד באותו יום, ישמע בית המשפט, ככל האפשר, את עדותו ברציפות, יום אחרי יום, ככל שהדבר עולה בקנה אחד עם טובתו של הילד. בית המשפט, ביוזמתו או לבקשת הילד, חוקר ילדים או הורה של הילד, רשאי להפסיק או לדחות את שמיעת העדות, אם סבר שמתן העדות ברציפות מקשה על הילד".

6. בעקבות האמור, פרסמה הנהלת בתי המשפט ביום 21.8.17 נוהל 1-17 של נשיאת בית המשפט העליון (להלן: נוהל בתי המשפט) אשר על פיו, אם הוגש כתב אישום בעבירה המנויה בתוספת לחוק, וחוקר ילדים הרשה להעיד ילד שהוא הנפגע בעבירה, יפתח המשפט ותיגבה עדותו של הילד לא יאוחר מתום 90 ימים ממועד הגשת כתב האישום, אלא אם כן התקיים אחד מהחריגים המנויים בנוהל¹.

7. עוד נקבע בנוהל, כי הוגשה בקשה לעדות מוקדמת לפי סעיף 117 או 117א לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], תשמ"ב-1982 (להלן: החסד"פ) לאחר הגשת כתב האישום, ייתן בית המשפט עדיפות להקדמת המשפט ולגביית העדות כעדות דחופה במסגרת המשפט עצמו, ככל האפשר, ובלבד שיש בכך כדי לייעל את ההליך והכל במטרה לקצר את זמן המתנת הקטין למתן עדותו.

8. יודגש, כי הוראותיו של נוהל בתי המשפט יחולו על כל קטין עד גיל 18 שהוא נפגע בעבירות המנויות בתוספת לחוק הגנת ילדים, ולא רק על ילד כהגדרתו בחוק לתיקון דיני ראיות (הגנת ילדים), קרי- מי שלא מלאו לו 14 שנים.

¹ למשל, במקרה בו חוקר ילדים התנה את העדתו של הילד בגבייתה בתום תקופה ארוכה יותר מהתקופה האמורה; טרם הסתיימו ההליכים המקדמיים במשפט, כגון בקשות לפי סעיף 74 או 108 לחסד"פ, או במקרים בהם השופט היושב בדין (או ראש ההרכב, לפי המקרה) אישר שלא להעיד את הקטין בתקופה האמורה, במקרים חריגים ומטעמים מיוחדים שיירשמו.

ב. כללי:

9. בהליכים פליליים בעבירות המנויות בתוספות לחוק הגנת ילדים ולחוק העדת עדים, בהם נפגעי העבירה הנם קטינים או כאשר רשימת עדי התביעה כוללת עדים קטינים כעדים מרכזיים, מחויבת התביעה במתן עדיפות לקידום ניהול הליכים אלו ושמיעת עדותם של הקטינים. זאת, מתוך מטרה לצמצם עד כמה שניתן את זמן ההמתנה של הקטין נפגע העבירה/העד בטרם מסירת העדות, ועל מנת למנוע ממנו נזק נפשי נוסף בשל אותה המתנה.

10. ההנחיה שלהלן תחול בעיקרה על קטינים – נפגעי עבירה או עדים מרכזיים כאמור – אשר חוק הגנת ילדים חל עליהם (קרי: מתחת לגיל 14). עוד תחול הנחייה זו על קטין מתחת לגיל 14 שחוק חקירת עדים חל עליו (בעבירות המנויות בתוספת לחוק).

עם זאת, ולאור תחולתו הרחבה יותר של נוהל בתי המשפט, כמובא לעיל, תעשה התביעה מאמץ, ככל הניתן ובהתאם לנסיבות העניין, להחיל כללים דומים גם בהליכים בהם הנפגע או העד המרכזי הנו קטין בגילאי 14-18.

11. הנחיה זו לא תחול על מי שהיה קטין בעת ביצוע העבירה, אך הפך בגיר בעת מתן העדות.

ג. הכוונת פעילות התביעה:

דרך פעולת התביעה כאשר נפגע העבירה הנו ילד שחוק הגנת ילדים חל עליו, או קטין שחוק חקירת עדים חל עליו:

12. התקבל אצל יחידת התביעה תיק חקירה בעניינו של **נפגע עבירה**, ילד או קטין (כמפורט לעיל) שעדותו הותרה על ידי חוקר ילדים, יועבר התיק בהקדם האפשרי ולא יאוחר מ- **14 ימים** מעת פתיחת התיק בתביעה לעיונו של תובע, לצורך עיונו בחומר החקירה וקבלת החלטה בדבר העמדה לדין.

קיבל לידי תובע את חומרי החקירה ומצא, לאחר עיון בהם, כי נדרשת השלמת חקירה בתיק, יפנה ללא דיחוי ליחידה החוקרת בבקשה להשלמת חקירה. ככל שלא הסתיימה השלמת החקירה תוך 90 ימים מיום החזרת התיק ליחידה החוקרת, יפנה התובע אל היחידה החוקרת בבקשה לזרז את סיום החקירה.

13. מצא תובע כי קמה הצדקה להגשת כתב אישום בתיק שבו נפגע העבירה קטין, תתקבל החלטה בדבר הגשת כתב האישום בהקדם – בכפוף לשימוע (ככל שהדבר נדרש) - לא יאוחר משישה חודשים מיום פתיחת התיק, או מיום קבלת השלמת החקירה, ככל שנדרשה. פרק הזמן שנדרש לקיום השימוע לא יבוא במניין ששת החודשים, אך יש להשתדל שפרק זמן זה וקבלת ההחלטה לאחריה יהיו קצרים ככל הניתן.

14. מצא תובע שיש לסגור את התיק באחת העילות המנויות בחוק, יוודא כי תימסר על כך הודעה לנפגע העבירה הקטין ולהורהו.

את ההודעה על סגירת התיק כאמור ימסור התובע או גורם אחר המוסמך ליידע את נפגע העבירה סמוך לאחר קבלת ההחלטה על סגירת התיק ולא יאוחר מ-30 ימים לאחר מכן. היה הקטין מתחת לגיל 14, תימסר ההודעה להורהו או לאפוטרופוסו², ואם ההורה הנו חשוד בעבירה או מעורב בה – לאפוטרופוסו. ביקש קטין מעל גיל 14 שלא תימסר הודעה לגורם נוסף מלבדו, תימסר ההודעה לו בלבד.

15. התקיימו נסיבות בשלן קמה הצדקה שלא לקיים את לוחות הזמנים שפורטו לעיל, יובא הדבר בפני ממונה לצורך קבלת אישורו לכך. כך למשל, במקרה בו מתקיימים נגד החשוד הליכים חלופיים או שיש צורך בהמתנה לתסקיר טרם החלטה, בהתאם לתקנה 4 לתקנות המבחן (תסקיר קצין מבחן), התשס"ז-2006.

16. נתקבלה החלטה שלא לקיים את לוחות הזמנים המפורטים בהנחיה זו, באישור הגורם המוסמך / ראש שלוחה, יתועדו השיקולים והנימוקים לכך בתיק התביעה.

דרך פעולת התביעה כאשר עד תביעה מרכזי הנו ילד שחוק הגנת ילדים חל עליו, או קטין שחוק חקירת עדים חל עליו:

17. מצא תובע, לאחר עיון בחומר החקירה, שניהול ההליך הפלילי בתיק יחייב העדתו של עד קטין, ייתן לכך את המשקל הראוי בשיקוליו לתעדף את הטיפול בתיק זה.

18. תובע המטפל בתיק שבו ידוע לו כי הקטין הנו עד מרכזי, ועדותו נוגעת בעניין הכרוך בהכבדה נפשית או הכבדה פוטנציאלית אחרת על הקטין, יפעל לפי לוח הזמנים הקבוע בסעיפים 13-15 להנחיה זו.

² ראה תקנה 18(ב) לתקנות זכויות נפגעי עבירה.

19. מצא תובע כי יש לסגור את התיק באחת העילות המנויות בחוק, והקטין הנו **עד תביעה מרכזי** אשר עדותו כרוכה בהכבדה נפשית עליו, כאמור לעיל, ישקול לעדכן את עד התביעה הקטין והורהו בדבר החלטתו, בסמוך לקבלת החלטתו. היה הקטין מתחת לגיל 14, תימסר ההודעה להורהו או לאפוטרופוסו³.

זימון לעדות:

20. הוגש כתב אישום בתיק שבו נפגע העבירה או עד תביעה מרכזי הנו קטין, בעבירות אליהן מתייחסת הנחייה זו, כאמור לעיל, יסב התובע את תשומת ליבו של בית המשפט לצורך לתת קדימות לשמיעת עדות הקטין, וזאת באמצעות הגשת בקשה לעדות מוקדמת או בכל דרך אחרת כפי שימצא לנכון.

21. בבוא תובע להחליט על סדר הבאת עדי התביעה לעדות בפני בית המשפט, ייתן דעתו לחשיבות שבשמיעת העד הקטין מוקדם ככל הניתן, וייתן לכך את המשקל הראוי במכלול שיקוליו.

22. עניינה של הנחיה זו הוא בהכוונת פעילות התביעה ואין לראות בה כחבות המוטלת על התביעה / התובע מכוח הדין.

מועד כניסת ההנחיה לתוקף:

23. הנחיה זו תיכנס לתוקף החל מ-45 יום ממועד פרסומה.

³ ראה תקנה 18(ב) לתקנות זכויות נפגעי עבירה.